

การพัฒนาฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ

The Database Development of Products and Goods of Organic Agriculture in Community Enterprise Network, the Chaiyaphum Way

อินทราภรณ์ อินทรประจบ^{1*}, อรรถ อภินนทีธีระศักดิ์² และ ประมุข ศรีชัยวงษ์³

^{1,3}คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ประเทศไทย

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ประเทศไทย

*ผู้รับผิดชอบบทความ

Inthuraporn Intharaprajob^{1*}, Aut Apinontteerasakda², and Pramook Srichaiwong³

Email: inthuraporn@gmail.com¹, apinontteerasakda@gmail.com², Phudin_farm@yahoo.com³

^{1,3}Faculty of Political Science, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

²Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Thailand

*Corresponding Author

Received: February 5, 2020 / Revised: March 27, 2020 / Accepted: March 30, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ผู้การผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์เชิงเศรษฐกิจ โดยเลือกศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ แหล่งข้อมูลประกอบด้วย (1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ และ (2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอกอนสวรรค์ อำเภอละ 1 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน รวม 30 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากอำเภอที่มีการตั้งกลุ่มที่ชัดเจน มีหลักฐานการจดทะเบียนและดำเนินการที่เป็นรูปธรรม ทำการศึกษาระหว่างเดือนกันยายน 2560 ถึง มีนาคม 2561 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจข้อมูลเกษตรกรเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

คำสำคัญ: การพัฒนา; ฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และสินค้า; เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์

ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. ฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ จำแนกได้เป็น 6 ประเภทตามชนิดของผลิตภัณฑ์ คือ (1) ผู้ปลูกผักสวนครัว จำนวน 3 คน (2) ผู้ปลูกผลไม้ จำนวน 14 คน (3) ผู้ปลูกพืชไร่ จำนวน 3 คน (4) ผู้ทำนา จำนวน 8 คน (5) ผู้ปลูกสมุนไพร จำนวน 1 คน และ (6) ผู้เลี้ยงโคเนื้อ จำนวน 1 คน
2. สามารถจำแนกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตามความพร้อมของการผลิตเกษตรอินทรีย์ได้เป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เต็มรูปแบบ ที่กำลังรอการรับรองจากเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ จำนวน 2 คน (2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะการพัฒนา จำนวน 24 คน และ (3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะเริ่มต้น จำนวน 4 คน
3. พื้นที่การปลูกต่อแปลงมีขนาดตั้งแต่ 1 งานจนถึง 70 ไร่

Abstract

This study aimed to develop a database of products and goods originating from organic and traditional farming practices in a community enterprise network in Chaiyaphum. It is hoped that the development of this database will improve the economics of the cultivation of organic agricultural products. The study was limited to agriculturists practicing organic agriculture in Chaiyaphum province. Data for the study were gathered from (1) documents and research papers on organic agriculture, and (2) a sample of 30 organic agricultural producers from 3 districts in Chaiyaphum province: Mueang, Phu Khiao, and Khon Sawan, which have well established and registered agricultural groups. These producers were purposively selected for the research, which was carried out from September 2017 to March 2018. The research design included a questionnaire, an interview, and a survey of the products and goods created by the network. The information gathered was then analyzed and presented descriptively.

Findings were as follows:

1. The 30 producers were grouped into 6 different community enterprises which each produced a different type of agricultural product; this included vegetables (3), fruits (14), field crops (3), rice (8), herbs (1), and raising cattle (1).
2. These organic farming producers were also classified into 3 categories based on their readiness for organic agriculture as follows: 2 enterprises are to be certified by the

community enterprise network, 24 are in the developing stage, and 4 are in the beginning stage.

3. Planting areas per plot ranged from 1 ngan to 70 rai.

Keywords: Development; Product Database; Organic Farming Community Network

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันมีการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดชัยภูมิในหลายอำเภอ อาทิเช่น อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอคอนสาร อำเภอภูเขียว อำเภอแก้งคร้อ ฯลฯ แต่ผลจากการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังต่างคนต่างผลิตตามมีตามเกิดเท่าที่สามารถเรียนรู้ได้ ทำให้ยังต้องพึ่งพาตลาดเพื่อการตลาด จึงส่งผลต่อราคาของผลิตผลโดยราคายังมีความไม่แน่นอน ยังมีการผันผวนขึ้นลงไปตามฤดูกาล ในจังหวัดมีการเริ่มดำเนินการเปิดเป็นตลาดสินค้าสีเขียว ให้เกษตรกรนำผลผลิตมาจำหน่ายในบางพื้นที่แต่ก็ยังไม่สามารถช่วยเกษตรกรอินทรีย์ส่วนใหญ่ได้ ที่สำคัญจากการสอบถามและศึกษาข้อมูลพบว่า (1) เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตพืชผักผลไม้ให้เข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (2) ขาดเทคโนโลยีการผลิตที่มีประสิทธิภาพ และ (3) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อยทำให้ไม่สามารถวางแผนการผลิตและจัดจำหน่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องกับควมไม่มีประสิทธิภาพทางการผลิต การบริหารจัดการทางการตลาด จากเหตุผลดังกล่าวทำให้เกิดความพยายามในการหาทางเลือกที่นอกจากจะคำนึงถึงทั้งสุขภาพของผู้บริโภคและรักษาสมดุลธรรมชาติ ประชาชนทุกระดับมีความปลอดภัยและสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ ประชาชนมีอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคง เกษตรกรผลิตอาหารที่ปลอดภัยจากสารพิษ (food safety) และมีการรณรงค์ให้หันมาใช้สารจุลินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี และเพื่อลดต้นทุนในการผลิต ทั้งนี้งานวิจัยได้ชี้ชัดว่า ผลจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิต สภาพแวดล้อม ห่วงโซ่อาหาร และสุขภาพเกษตรกร (อนนท์ วิสุทธิ์นันท์, 2551) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของ จตุรงค์ พวงมณี และคณะ (2560) พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมของระบบการปลูกพืชผักปลอดสารพิษในพื้นที่เกษตรกร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงอาหารปลอดภัยในชุมชน วิธีการดำเนินงานมี 3 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานวิจัยเทคโนโลยีการผลิต กลุ่มงานเสริมสร้างศักยภาพชุมชน และกลุ่มงานการตลาดและการรณรงค์ โดยเน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมและเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีทัศนคติในระดับที่ดีถึงดีมากต่อเทคโนโลยีที่ได้รับเกษตรกรจำนวน 18 ครัวเรือน นำเทคโนโลยีที่ฝึกอบรมไปปรับใช้ปลูกพืชผักโดยไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีการวางแผนปลูกผักหลากหลายชนิดหมุนเวียนตลอดปี ป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน พื้นที่การผลิตรวม 15.5 ไร่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มากกว่าร้อยละ 80 ได้ผลผลิตทั้งหมดประมาณ 80,000 กิโลกรัม โดยเกษตรกรวางแผนการผลิตหมุนเวียนต่อเนื่องตลอดปี มีกำไรสุทธิเมื่อหักค่าแรงงานครอบครัวแล้วเท่ากับ 51,000 บาท/ไร่/ปี

ขณะนี้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนาฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และสินค้าเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิสู่การผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรแบบอินทรีย์เชิงเศรษฐกิจ นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพและ กระบวนการผลิตของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ อันจะได้มาซึ่งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ที่สามารถใช้เป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสาร ความรู้ เทคนิค วิธีการ รวมทั้งเป็น ศูนย์รวบรวมและส่งถ่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของชาวชัยภูมิแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชน เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรที่มีการผลิตผลทางการเกษตรแบบอินทรีย์ในทุกรูปแบบ และประชาชนทุกระดับมีความปลอดภัยและสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพ ของประชาชนและระบบนิเวศ ประชาชนมีอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคง มีการรณรงค์ให้หันมาใช้สารจุลินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพ แทนการใช้สารเคมีเพื่อเป็นการลดปริมาณการใช้สารเคมี การรักษาสมดุลการผลิต ระบบนิเวศและเพื่อลดต้นทุนในการผลิต รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตผลทางการเกษตรแบบอินทรีย์ ให้เป็นผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจแบบยั่งยืน ทำให้ชุมชนมีการใช้ทรัพยากรปลอดภัย เน้นอินทรีย์โดยรวม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างรายได้สู่ครัวเรือนรวมถึงชุมชนได้จำนวนมากต่อไป ซึ่งการศึกษา ครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและกระบวนการผลิตของเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ”

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และสินค้าเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิสู่การ ผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรแบบอินทรีย์เชิงเศรษฐกิจ

ขอบเขตการวิจัย

การพัฒนาฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ โดยเลือกศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรแบบอินทรีย์ใน จังหวัดชัยภูมิ โดยเลือกอำเภอพื้นที่ที่มีจำนวนเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรแบบอินทรีย์สูงสุดสามอำเภอในจังหวัด ชัยภูมิ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอคอนสวรรค์

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. ประเภทเอกสารและหลักฐาน (documentary) ได้แก่ เอกสารและงานวิจัย วิเคราะห์กรอบแนวคิด ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตสินค้าการเกษตรแบบอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ พื้นที่อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอกอนสวรรค์ จำนวน 90 ราย

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรแบบอินทรีย์ พื้นที่อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอกอนสวรรค์ อำเภอละ 1 กลุ่ม กลุ่มละ 10 ราย รวม 30 ราย ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ
2. ฐานข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตามความพร้อมของมาตรฐานการผลิตแบบอินทรีย์

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาระหว่างเดือนกันยายน 2560 ถึง มีนาคม 2561

ระเบียบวิธีการวิจัย

การพัฒนาฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ คณะผู้วิจัยดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตผลทางการเกษตรแบบอินทรีย์ที่มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับ ดังนี้

1. กำหนดท้องที่ที่ทำการศึกษาระหว่าง โดยพิจารณาจากอำเภอที่มีการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ จำนวนสูงสุดของจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอกอนสวรรค์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สำคัญในการผลิตของเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรแบบอินทรีย์ของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ทำการศึกษา รวบรวมความรู้ ด้วยการศึกษาศาสนาของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ

2. การระบอบุคความรู้/เทคโนโลยี/ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชน และหาแนวทางในการสร้างศักยภาพของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ที่มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ การวางแผนวิจัย (planning) ปฏิบัติตามแผน (acting) เก็บรวบรวมข้อมูล (observing) สะท้อนความรู้ ข้อค้นพบ และ ข้อเสนอแนะ (reflecting) มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อเก็บข้อมูลการจัดการความรู้ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิด้วยการใช้ “กรอบคำถาม” หรือ “แนวคำถาม” ที่เตรียมไว้ เช่น ขั้นตอน วิธีการในการจัดเก็บองค์ความรู้ การถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ เป็นต้น

2.2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การจดบันทึก แบบการจดบันทึกการสังเกต เครื่องบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพ

3. การแบ่งปันประสบการณ์ด้วยการพบปะ สماعคม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น การพูดคุย ใช้เวลา อยู่ด้วย การสอนงาน ฝึกงาน เป็นต้น ซึ่งจะเป็นนการถ่ายทอด แบ่งปัน ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลไปให้ผู้อื่น ของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ เป็นการถ่ายทอดความรู้ โดยการอธิบาย แสดงความรู้ ที่อยู่ในตัวบุคคลออกมาให้เป็นที่ประจักษ์ เพื่อให้ผู้อื่นได้รับการแบ่งปัน โดยการแปลงความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล ออกมาเป็นแนวคิด ภาษา สัญลักษณ์ ลายลักษณ์อักษร เช่น คู่มือ ตำรา ภาพ การบันทึกเสียง เป็นต้น

4. นำความรู้ที่ขีดแจ่มมาสร้างสรรค์หรือเปลี่ยนแปลงให้เป็นความรู้ที่ขีดแจ่มในเรื่องใหม่ ๆ ของเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ มีความซับซ้อนมากขึ้น หรือเป็นขั้นตอนมากขึ้น เพื่อให้สามารถนำ ความรู้นั้นไปใช้ในทางปฏิบัติได้ง่ายขึ้น นำความรู้ที่ได้มาใหม่ไปใช้ปฏิบัติหรือลงมือทำจริง ๆ จนกลายเป็น ความรู้ของตนเอง ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนความรู้ที่ขีดแจ่มให้กลายเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล

4.1 ทีมนักวิจัยร่วมกับวิทยากร หมอดินอาสา จัดอบรมและสาธิตการผลิต การใช้สารอินทรีย์ ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร ให้กับสมาชิกกลุ่ม ๆ ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 3 วันต่อกลุ่ม โดยนำความรู้เบื้องต้น การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์สู่ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจของชุมชนแบบยั่งยืน เกี่ยวกับ ต้นทุนการผลิต การเตรียมดิน การขยายพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การสร้างบรรจุภัณฑ์ การขนส่งผลผลิต และการจัดจำหน่าย ตามกระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ สู่ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจแบบยั่งยืน ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ให้สามารถ นำความรู้นั้นไปใช้ในทางปฏิบัติได้

4.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ใช้ในตามกระบวนการผลิตด้วยกระบวนการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ โดยกำหนด เนื้อหาในการอบรมเชิงปฏิบัติการ 3 ประเด็น ได้แก่

4.2.1 หลักการการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์ เทคโนโลยีและกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ใช้ในการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์

4.2.2 มาตรฐานอินทรีย์ แนวทางการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การปลูก การขยายพันธุ์ การเก็บผลผลิต การขนส่งผลผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และการจัดจำหน่ายใช้ ระยะเวลา 1 วัน/กลุ่ม

4.2.3 การทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำจากสารเร่ง พด.2 และ พด.7 การใช้ปุ๋ยพืชสดและการทำธนาคาร เมล็ดพันธุ์ และอบรมวิธีการบริหารจัดการเกษตรอินทรีย์ ระยะเวลา 1 วัน/กลุ่ม

5. ประเมินผลการอบรมเชิงปฏิบัติ ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ใช้ในกระบวนการผลิตด้วยกระบวนการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

6.1 ประชากร ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรแบบอินทรีย์ของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ วิถีชัยภูมิ พื้นที่อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอกอนสวรรค์ จำนวน 90 ราย

6.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรแบบอินทรีย์เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ พื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอภูเขียว และอำเภอคอนสวรรค์ อำเภอละ 1 กลุ่ม กลุ่มละ 10 ราย รวม 30 ราย ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling)

7. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

7.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

7.2 เอกสารประกอบการฝึกอบรม เรื่อง การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ใช้ในกระบวนการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์ของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ

7.3 เวทีการมีส่วนร่วม ใช้กระบวนการถ่ายทอดความรู้แบบมีส่วนร่วม

8. พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย และจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการเพื่อประโยชน์ในการพิจารณางบประมาณ พื้นที่เป้าหมาย จังหวัดชัยภูมิ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรแบบอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 คน

9. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (focus group) มาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ พบประเด็นการวิจัยดังนี้

สถานการณ์ด้านการผลิตข้อมูลพื้นฐานของสมาชิก ชนิดของพืช พื้นที่การปลูกผลิตภัณฑ์และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ พบว่า เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ได้เริ่มรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เพื่อผลิตข้าวปลอดสารพิษก่อนเป็นลำดับแรก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุนการผลิตเป็นสำคัญ หลังจากนั้นจึงปรับเปลี่ยนและขยายแนวคิดให้กว้างขึ้น อย่างไรก็ตาม การเข้าสู่กระบวนการผลิตแบบอินทรีย์อย่างเต็มรูปแบบนั้น มีกระบวนการที่ค่อนข้างยุ่งยาก และซับซ้อน รวมทั้งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการหลายฝ่าย จึงทำให้มีจำนวนเกษตรกรที่มีการผลิตเกษตรอินทรีย์อย่างเต็มรูปแบบ ยังคงมีจำนวนไม่มากนัก กระทั่งปี พ.ศ. 2554 จังหวัดชัยภูมิได้มีการสร้างเครือข่ายทั้งด้านการผลิตและการตลาดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นตามลำดับ การผลิตเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง เกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์เต็มรูปแบบ จำนวนทั้งสิ้น 2 คน กลุ่มที่สอง เกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะการพัฒนา เกษตรกรที่เริ่มเข้ามาสู่กระบวนการผลิตข้าวอินทรีย์โดยมีกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยจากสารเคมีและมีการใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมีเพื่อลดต้นทุนการผลิต แต่ยังไม่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานใด ๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 16 คน และกลุ่มที่สาม เรียกว่า ผู้สนใจปลูกแบบอินทรีย์เป็นเกษตรกรที่สนใจเข้ามาสู่กระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ โดยเริ่มเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เพื่อต้องการลดการใช้สารเคมีและลดต้นทุนในการผลิต มีจำนวน 12 คน ดังนั้น จะเห็นได้ชัดเจนว่า การเข้าสู่การผลิตแบบอินทรีย์มีต้นทุนน้อยกว่าการผลิตแบบใช้สารเคมีถึง 4 เท่า จึงนับเป็นแรงจูงใจที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรหลายรายหันมาเข้าสู่การผลิตแบบอินทรีย์มากขึ้น โดยผลจากการจัดเวที สรุปได้ว่า กลุ่มเกษตรกรมีความยินดีและเต็มใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาร่วมกับมหาวิทยาลัย เนื่องจากคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันจากการเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ รู้สึกปลอดภัยที่กลุ่มเกษตรกรไม่ต้องใช้สารเคมีในการผลิตพืชผัก ได้ลดต้นทุนในการใช้ยาและสารเคมีได้มาก ได้ความรู้เพิ่มเติมจากการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับแกนนำเกษตรกรผู้ปลูกเกษตรอินทรีย์เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในการปลูกแบบอินทรีย์เพิ่มเติม จำนวน 10 คน พบว่า ปัญหาของเกษตรกร ด้านการผลิต ได้แก่ น้ำที่ใช้ในการเกษตรยังมีสารเคมีตกค้าง ต้นทุนการผลิตสูง ขาดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตด้านการแปรรูป ได้แก่ ไม่มีการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปเก็บรักษาได้ไม่นาน บรรลุภัณฑ์ล้าสมัยไม่น่าสนใจ ไม่มีการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ด้านการจำหน่าย ไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ ค่าขนส่งในการจำหน่ายสูง ราคาในการจำหน่ายผันผวน ไม่มีตลาดในการจำหน่าย นอกจากนี้ ปัญหาของเกษตรกรจากการสนทนากลุ่ม สรุปได้ดังนี้ คู่ค้ายังไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเกษตรกร เพราะยังไม่มีการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการ ขาดแกนนำของกลุ่มที่เป็นทางการ ส่วนความต้องการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเกษตรกร ได้แก่ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร เงินทุน องค์ความรู้ในการผลิต การรวมกลุ่มองค์ความรู้ในการแปรรูป และองค์ความรู้ในการจำหน่ายผลผลิต

ผลการพัฒนาฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และสินค้าเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิสู่การผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรแบบอินทรีย์เชิงเศรษฐกิจใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้กับเกษตรกรผู้ผลิตการเกษตรแบบอินทรีย์ที่มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์ การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของสมาชิก ชนิดของพืช พื้นที่การปลูก ผลิตภัณฑ์และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ การออกแบบและใช้งานคิวอาร์โค้ด ให้กับผลิตผลทางการเกษตรแบบอินทรีย์ สามารถรวบรวมเป็นข้อมูลสารสนเทศของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ดังตัวอย่างข้อมูลที่ปรากฏดังตาราง 1

ตาราง 1

ตัวอย่างฐานข้อมูลพื้นฐานของสมาชิก ชนิดของพืช พื้นที่การปลูกของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ วิถีชัยภูมิ

หมายเลขสมาชิก	ชื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	ชื่อสมาชิก	ที่อยู่	เบอร์โทร	ชนิดของพืช	พื้นที่ปลูกจำนวนแปลง/ไร่	เดือนปีที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์/การรับรอง
00001	ผักอินทรีย์มีสุข	นางดารารวรรณแสงเนตร	100/1 ม. 4 ต. โพนทอง อ. เมือง จ. ชัยภูมิ	0845401682	ผักสวนครัว	1 ไร่	พ.ค. 2554/ระยะปรับเปลี่ยน
00002	ปลูกสตรอเบอร์รี่และแปรรูป	นางแสงดงแสนพลกรัง	79/1 ม. 4 บ้านห้วยผักหนาม ต. ซับสีทอง อ. เมือง จ. ชัยภูมิ	0959689423	สตรอเบอร์รี่/มะนาว	1 งาน 4 ไร่	ส.ค. 2559/ระยะปรับเปลี่ยน
00003	ผักอินทรีย์มีสุข	นางอารยาจันปุ่ม	142/2 ม. 4 ต. โพนทอง อ. เมือง จ. ชัยภูมิ	0811208299	กล้วย/ผลไม้ ตะไคร้ ฝรั่ง	2 ไร่ 3 ไร่ 10 ไร่	พ.ค. 2554/ระยะปรับเปลี่ยน
00004	ผักอินทรีย์มีสุข	นางนิภาไชยเสน	239 ม. 4 ต. โพนทอง อ. เมือง จ. ชัยภูมิ	0811208299	กล้วย/ผลไม้ ผัก	1 ไร่ 1 ไร่	พ.ค. 2554 /ระยะปรับเปลี่ยน
00005	ผักอินทรีย์มีสุข	นางสาวหนูเทียนบุญคำภาว์	53 ม. 4 ต. โพนทอง อ. เมือง จ. ชัยภูมิ	0811208299	กล้วย/ผลไม้ ผัก	1 ไร่ 1 ไร่	พ.ค. 2554 /ระยะปรับเปลี่ยน

ตาราง 1 (ต่อ)

หมายเลขสมาชิก	ชื่อกลุ่มวิชาทฤษฎีชุมชน	ชื่อสมาชิก	ที่อยู่	เบอร์โทร	ชนิดของพืช	พื้นที่ปลูกจำนวนแปลง/ไร่	เดือนปีที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์/การรับรอง
00006	ปลูกสตรอเบอร์รี่และแปรรูป	นางสาวประทีป มูลเงิน	55 ม. 4 บ้านคำผักแพว ต. ซ้ำสี่ทอง อ. เมือง จ. ชัยภูมิ	0830408450	สตรอเบอร์รี่	1 งาน	มิ.ย. 2559 / ระยะปรับเปลี่ยน
00007	ปลูกสตรอเบอร์รี่และแปรรูป	นายนิตินันท์ นุตาดิ	71 ม. 13 บ้านห้วยผักหนาม ต. ซ้ำสี่ทอง อ. เมือง จ. ชัยภูมิ	0833688579	สตรอเบอร์รี่ / ผักหวานหน่อไม้-ฝรั่งอินทผลัม	10 ไร่ 5 ไร่ 5 ไร่	เม.ย.2559 / ระยะปรับเปลี่ยน
00008	ปลูกและแปรรูปสตรอเบอร์รี่ปลอดภัย	นางวนิดา ผดุงโชค	18 ม. 8 บ้านกกผิ้ง ต. ซ้ำสี่ทอง อ. เมือง จ. ชัยภูมิ	0959689423	ฝรั่งกิมจู/ มัลเบอร์รี่ ไข่ฝักสวนครัว	2 ไร่ 1 ไร่ 1 ไร่ 1 ไร่	เม.ย. 2556

ตาราง 2

แสดงข้อมูลวิสาหกิจชุมชนของหน่วยงานภาคี จากระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนจังหวัดชัยภูมิ (2559-2560)

ปี	หน่วยงาน การสนับสนุน	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	อำเภอ	ประเด็น สนับสนุน	รายละเอียด
2559	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-01-07/1- 0001	บ้านสมนไพรของดี มีในชุมชนซีลอง	เมืองชัยภูมิ	ด้านความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2559	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-01-08/1- 0003	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร ทำสวนบ้านเล่า	เมืองชัยภูมิ	ด้านความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2559	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-01-11/1- 0001	เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ	เมืองชัยภูมิ	ด้านความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2559	อบต.	4-36-11-04/1- 0003	ผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด คุณภาพสูง	บ้านแท่น	เงินทุน	การผลิต ปุ๋ยอินทรีย์ อัดเม็ด
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-03-04/1- 0001	ชีวภาพ บ้านดอนหัน	คอนสวรรค์	เงินทุน	จัดเวทีเรียนรู้
2559	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-04-10/1- 0004	กลุ่มผู้ปลูกส้มโอ บ้านบุงสิบสี	เกษตร สมบูรณ์	ความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-07-01/1- 0001	ผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ห้วยทราย	เกษตร สมบูรณ์	ความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-08-01/1- 0006	เห็ดฟางหนอง บัวระเหว	เมืองชัยภูมิ	ความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2560	เกษตรจังหวัด -ชัยภูมิ	4-36-08-02/1- 0003	วิสาหกิจชุมชนแปรรูป สมุนไพรวังอุดม หนองบัวระเหว	หนองบัว- ระเหว	ความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-11-04/1- 0003	แปรรูปสมุนไพรร ทำบอน	หนองบัว- ระเหว	ความรู้	จัดเวทีเรียนรู้

ตาราง 2 (ต่อ)

2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-10-06/1- 0001	กลุ่มส่งเสริมและ ผลิตพันธุ์ข้าว ชุมชนบ้านเพชร	ภูเขียว	ความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-12-02/1- 0001	แปรรูปสมุนไพร แม่บ้านเกษตรกร บ้านโนนจั่ว	แก้งคร้อ	ความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-15-02/1- 0001	ศูนย์ส่งเสริมและผลิต พันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 ชุมชนตำบล ตาเนิน	เนินสง่า	ความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-07-02/1- 0001	โรงเรียนชานาเกษตร อินทรีย์บ้านหนองแวง	บำเหน็จ ณรงค์	ด้านความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-01-11/1- 0012	กลุ่มผู้ผลิตและใช้ปุ๋ย อินทรีย์ชีวภาพ ม. 8 ตำบลลาดใหญ่	เมืองชัยภูมิ	ด้านความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2560	ออมสิน	4-36-07-01/1- 0001	เกษตรอินทรีย์ ห้วยเจริญผล	เทพสถิต	ความรู้	ปลูกผัก ปลอดภัย
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-08-01/1- 0006	ขุนดงแปรรูปสมุนไพร	คอนสวรรค์	ความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-14-02/1- 0004	กลุ่มเกษตรอินทรีย์ บ้านราษฎร์บูรณะ	ภักดีชุมพล	ความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-01-07/1- 0001	บ้านสมุนไพรของดี มีในชุมชนชีลอง	เมืองชัยภูมิ	ความรู้	ผลิตปุ๋ย อินทรีย์
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-05-04/1- 0027	กลุ่มสตรีเกษตรกรไม้ผล บ้านโหล่น	หนองบัวแดง	ความรู้	จัดเวทีเรียนรู้
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-04-03/1- 0021	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มปลูกพริกปลอดภัย บ้านหนองแต ต. บ้านเตี	เกษตร สมบูรณ์	ความรู้	ปลูกพริก ปลอดภัยได้ มาตรฐาน

ตาราง 2 (ต่อ)

2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-04-03/1- 0021	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มปลูกพริกปลอดภัย บ้านหนองแต ต. บ้านเตือ	เกษตร สมบูรณ์	ความรู้	ปลูกพริก ปลอดภัยได้ มาตรฐาน
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	4-36-04-03/1- 0015	วิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนโรงสี ชุมชน บ้านเตือพัฒนา	เกษตร สมบูรณ์	ความรู้	ผลิตและ จำหน่าย ข้าวอินทรีย์
2560	เกษตรจังหวัด ชัยภูมิ	49/2 ม. 8 ต. วังทอง อ. ภูค้อชุมพล จ. ชัยภูมิ	วิสาหกิจชุมชนเกษตร อินทรีย์ภูค้อชุมพล	ภูค้อชุมพล	ความรู้	การผลิต พืชเกษตร อินทรีย์

จากตาราง แสดงฐานข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของสมาชิก ชนิดของพืช พื้นที่การปลูกของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ พื้นที่การปลูกของ 3 อำเภอ ได้แก่

1. อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 6 ตำบล ดังนี้ ตำบลในเมือง ตำบลซบสีทอง ตำบลโพหนอง ตำบลห้วยต้อน ตำบลบ้านเล่า และตำบลนาเสียว

2. อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 1 ตำบล คือ ตำบลโคกสะอาด

3. อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 2 ตำบล ดังนี้ ตำบลบ้านโสกและตำบลหนองขาม โดยมีพื้นที่การปลูกต่อแปลงตั้งแต่ 1 งานจนถึง 70 ไร่ ส่วนผลิตภัณฑ์หลักและสินค้าของเครือข่าย คือ ข้าว ผักสวนครัว ผลไม้และสตรอเบอร์รี่ พริก พริกไทย สมุนไพร 30 ชนิด และโคเนื้อ สามารถจำแนกได้เป็น 6 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ (1) กลุ่มผักสวนครัว จำนวน 3 กลุ่ม (2) กลุ่มปลูกผลไม้และสตรอเบอร์รี่ จำนวน 14 กลุ่ม (3) กลุ่มพืชไร่ พริกและพริกไทย จำนวน 3 กลุ่ม (4) กลุ่มเกษตรทำนา จำนวน 8 กลุ่ม (5) กลุ่มสมุนไพร จำนวน 1 กลุ่ม และ (6) กลุ่มเลี้ยงโคเนื้อ จำนวน 1 กลุ่ม

นอกจากนั้นสามารถจำแนกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตามความพร้อมของมาตรฐานการผลิตแบบอินทรีย์ ได้แก่ (1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตแบบอินทรีย์เต็มรูปแบบ กำลังรอการรับรองจากเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ จำนวน 2 กลุ่ม (2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะเวลาการพัฒนา จำนวน 24 กลุ่ม และ (3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์ระยะเริ่มต้น จำนวน 4 กลุ่ม โดยมีพื้นที่การปลูกต่อแปลงตั้งแต่ 1 งานจนถึง 70 ไร่

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร ชนิดของพืช พื้นที่การปลูก ผลิตภัณฑ์ และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร ชนิดของพืช พื้นที่การปลูก ผลิตภัณฑ์และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ การออกแบบและใช้งานคิวอาร์โค้ด ให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรแบบอินทรีย์ สามารถรวบรวมเป็นข้อมูลสารสนเทศของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ สามารถจัดแบ่งชนิดของพืช พื้นที่การปลูก ผลิตภัณฑ์และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ พื้นที่การปลูกของ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง มี 6 ตำบล คือ ตำบลในเมือง ตำบลซบสีทอง ตำบลโพหนอง ตำบลห้วยต้อน ตำบลบ้านเล่า และตำบลนาเสียว อำเภอภูเขียว 1 ตำบล คือ ตำบลโคกสะอาด และอำเภอคอนสวรรค์ 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านโสก และตำบลหนองขาม โดยมีพื้นที่การปลูกต่อแปลงตั้งแต่ 1 งาน จนถึง 70 ไร่ ส่วนผลิตภัณฑ์หลักและสินค้าของเครือข่าย คือ ข้าว ผักสวนครัว ผลไม้และสตรอเบอร์รี่ พริก พริกไทย สมุนไพร 30 ชนิด และโคเนื้อ สามารถจำแนกได้เป็น 6 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ (1) กลุ่มปลูกพืชผักสวนครัว จำนวน 3 กลุ่ม (2) กลุ่มปลูกผลไม้และสตรอเบอร์รี่ จำนวน 14 กลุ่ม (3) กลุ่มพืชไร่ พริกและพริกไทย จำนวน 3 กลุ่ม (4) กลุ่มเกษตรทำนา จำนวน 8 กลุ่ม (5) กลุ่มสมุนไพรและแปรรูป จำนวน 1 กลุ่ม และ (6) กลุ่มเลี้ยงโคเนื้อ จำนวน 1 กลุ่ม โดยสามารถสรุปเป็นข้อมูลกระบวนการผลิตของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามความพร้อมของมาตรฐานการผลิตแบบอินทรีย์ ได้แก่ (1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตแบบอินทรีย์เต็มรูปแบบ กำลังรอการรับรองจากเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ จำนวน 2 กลุ่ม (2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะการพัฒนา จำนวน 24 กลุ่ม และ (3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์ระยะเริ่มต้น จำนวน 4 กลุ่ม พื้นที่การปลูกของ 3 อำเภอ เพราะเป็นอำเภอมีการตั้งกลุ่มที่ชัดเจน มีหลักฐานการจดทะเบียนและดำเนินการที่เป็นรูปธรรม คือ อำเภอเมือง มี 6 ตำบล อำเภอภูเขียว 1 ตำบล และอำเภอคอนสวรรค์ 2 ตำบล โดยมีพื้นที่การปลูกต่อแปลงตั้งแต่ 1 งาน จนถึง 70 ไร่ ส่วนผลิตภัณฑ์หลักและสินค้าของเครือข่าย คือ ข้าว ผักสวนครัว ผลไม้และสตรอเบอร์รี่ พริก พริกไทย สมุนไพร 30 ชนิดและโคเนื้อ โดยเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ที่เกิดขึ้นนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างดีของกลุ่มสมาชิก สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ Jinda Wangwarawong et al. (2017) ศึกษาการจัดการอาหารปลอดภัยที่ยั่งยืน ด้วยสัมมาอาชีวะ เสนอแนวทางการจัดการอาหารปลอดภัยที่ยั่งยืนด้วยสัมมาอาชีวะ สำหรับสังคมไทย โดยการมีสัมมาอาชีวะของผู้ประกอบการอาหาร ผู้บริโภค และเจ้าหน้าที่รัฐ คือ ทำหน้าที่โดยไม่เบียดเบียน ถูกต้องตามบทบาทของตน ทำสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวม ด้วยหลักการ (1) ธรรมนำท่า มีความรู้ถูกต้องในอาหารปลอดภัย วิถีธรรมชาติ หน้าที่ของตนและวิธีการปฏิบัติ (2) ทำในธรรม ทุกขั้นตอน (3) ทำด้วยธรรม เจ้าหน้าที่รัฐทำหน้าที่อย่างเข้มแข็งด้วยหลักความยุติธรรมและวิชาการ บุคคลทุกกลุ่มทำหน้าที่ด้วยความเมตตา มีวินัย แบ่งปัน ร่วมกันวางกติกา และมีวิริยะมุ่งมั่น และ (4) ธรรมส่งเสริมทำ บุคคลรวมตัวกันเป็นเครือข่ายกัลยาณมิตรเพื่ออาหารปลอดภัย การทำหน้าที่ด้วยสัมมาอาชีวะ

ที่สังคมไทยพึงส่งเสริมยิ่ง คือ การไม่ค้าขายเนื้อสัตว์ และยาพิษตามคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยส่งเสริม การเกษตร การผลิต การบริโภค อาหาร มังสวิรัติและอาหารอินทรีย์ อันเป็นหนทางสำคัญที่จะนำไปสู่การมี อาหารปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

กระบวนการผลิตของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ มีทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกร ที่ผลิตแบบอินทรีย์เต็มรูปแบบ กำลังรอการรับรองจากเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะการพัฒนาและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์ระยะเริ่มต้น ได้ดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว ดังนั้น เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ต้องมีการขับเคลื่อนศูนย์รับรองมาตรฐานแปลงเกษตรแบบอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ให้สามารถบริหารจัดการโดยเกษตรกรต้นแบบและชุมชนร่วมกับนักส่งเสริม การเกษตรและหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อที่จะนำไปสู่กลไกในการส่งเสริมการเกษตรในลักษณะการบูรณาการ วิชาการให้กับเกษตรกรในชุมชน รวมทั้งได้รับการรับรองมาตรฐานแปลงการผลิตเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่อย่างมี ประสิทธิภาพและได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับสากลให้กับเกษตรกรต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ควรมีการจัดการความรู้ (knowledge management) ของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ วิถีชัยภูมิ เรื่อง ระบบการรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. มีระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเกษตรกร ชนิดพืช พื้นที่การปลูก มีการให้ความรู้ กระบวนการผลิตของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิและเกิดศูนย์การเรียนรู้และ แปลงสาธิตของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ จำนวน 3 เครือข่าย ที่สามารถใช้เป็นศูนย์กลาง และศูนย์รวบรวมและส่งถ่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของชัยภูมิแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชน เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรที่มีการผลิตผลทางการเกษตรแบบอินทรีย์ในทุกรูปแบบ และประชาชนทุกระดับมีความปลอดภัยและสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพ ของประชาชนและระบบนิเวศ ประชาชนมีอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคง

2. ได้ฐานข้อมูลเกี่ยวกับชนิดของพืช พื้นที่การปลูก ผลิตภัณฑ์และสินค้าของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิที่มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์และเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารและเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ ที่ใช้เป็นสารสนเทศในการกระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ สามารถผลิตและสร้างผลิตภัณฑ์

เชิงเศรษฐกิจของชุมชนแบบยั่งยืนได้ เกิดการบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรแบบองค์รวม เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติเชิงบวก และมีความตระหนักในเรื่องการดูแลสุขภาพ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ผ่านศูนย์เรียนรู้ของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ คือ เกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ และฐานการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- จตุรงค์ พวงมณี, กุศล ทองงาม, กุหลาบ อุตสุข และศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา. (2560). *การพัฒนาระบบการผลิตผักปลอดสารพิษเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงอาหารปลอดภัยในชุมชน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะเกษตรศาสตร์, ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร.
- อนนท์ วิสุทธิ์นันท์. (2551). *รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบภาวะสุขภาพของเกษตรกรที่ใช้สารเคมีทางการเกษตรกับเกษตรกรที่ใช้ เกษตรอินทรีย์ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- Jinda Wangwarawong, Samniang Leurmsai, & Pharmaha Somboon Uddhikaro. (2017). The way of sustainable food safety management through right livelihood for Thai society. *Journal of Graduate Studies Review*, 13(1), 147-156.